

*Довженко Ірина Борисівна,
доктор філософії в галузі культурології,
професор, доцент Київського національного
університету технологій та дизайну*

**Відлуння педагогічних настанов Віктора Кісіна: до проблеми
«загальнокультурного успадкування»**

Як складеться подальша доля вихованця, мабуть, не знає жоден учитель. Педагог може лише уявляти можливості працевлаштування, базуючись на знаннях, навичках і вміннях, що їх отримав і продемонстрував у власних екранних проектах його учень під час навчання. Але, вирушаючи у самостійну «творчу подорож» до телебачення, кіно- телестудій, радіо тощо, чи у «вільний пошук», його учень має вміти застосовувати не лише «творчий багаж», а й уміння дещо іншого порядку: рішучість, наполегливість, толерантність, гнучкість, у якійсь мірі, навіть, схильність до ризику.

Режисер телебачення – дивна й особлива професія! Часом досить складна, нервова, але, безперечно, надзвичайно творча. Тож якою бачив цю професію Віктор Борисович Кісін, які педагогічні настанови давав своїм учням Майстер?

Учитель і наставник багатьох українських режисерів і акторів професор Кісін дотримувався певних переконань і правил, які йшли з глибин європейської культури. І найперше, що мусили засвоїти його учні – це шанобливе ставлення один до одного і, особливо, до людей старшого покоління, до спілкування із старими вчителями, дідами і прадідами – живими носіями культурної пам'яті.

Учень видатних майстрів театральної сцени: актриси і режисера Марії Йосипівни Кнебель у Театральному училищі ім. М.С. Щепкіна при Малому театрі у Москві (1952–54 рр.) – учениці К. Станіславського і режисера Михайла Полієвктовича Верхацького у Київському театральному інституті ім.І.К.Карпенка-Карого (1954–59 рр.) – учня, соратника та послідовника Леся

Курбаса, він добре розумів необхідність культурного успадкування: «від людини до людини, з вуст у вуста, від серця до серця» не лише у професійній царині, а й в масштабах народів, націй, країн.

Відчуттям болю і смутку сповнені його роздуми про долю української культури, де революція і репресії вбили живі ланцюги культурної пам'яті народу, «живих кореспондентів» – діячів культури і мистецтв. «...Може це найвідчутніша втрата українського народу у ХХ ст., втрата, яка й зробила його провінційною нацією», – поділиться він на сторінках часопису «Український театр» у 1997 році [2, с. 2–5] – у період вже проголошеної незалежності української Держави, але ще досить далекої від повернення у лоно європейської цивілізації, з якої була вирвана революційними подіями 1917 року.

Розуміння трагізму долі української нації, віра і прагнення відновити прогалини, змінити світ і долю народу на кращу, державницьке мислення приведе режисера В.Кісіна до депутатської зали Райради міста Києва.

Простота викладання і спілкування з учнями, толерантність і щирість, розуміння їх потреб, співчуття і співпереживання – якості, які не можна було відділити від постаті професора Кісіна. До нього можна було звернутися з будь-якого питання, що хвилювало молоду людину: від суто професійних до простих, або складних життєвих.

Можна було запросто прийти до нього до дому і завжди розраховувати на привітність, демократичність, відкритість і відвертість розмови, слухну пораду. Цікаве сприйняття і ставлення до педагогічно-виховного процесу й самого Віктора Борисовича. «... Вони (студенти – І. Д.) підсвідомо відчувають мене живим кореспондентом визначної культурної традиції, якому можна без доказів повірити, а повіривши, про щось здогадатися, відкрити для себе мистецькі таємниці», писав він. – «У спілкуванні з учнями я намагаюся уникати особистих спогадів та посилань на власну творчу практику.

Мою причетність до Станіславського і Курбаса вони вловлюють по якихось деталях, мікроінтонаціях, по стилю побутової поведінки, ще по

якихось «дрібницях», які мають ту цінність, що їх не можна награти, використати для навчання» [1, с. 184].

Саме цей ледь відчутний, підспудний дотик до мистецьких таємниць заворожував студентів. Він був тією магією педагогічної майстерності професора В. Кісіна, яка поселялася назавжди в серцях його учнів, щоб згодом виявити себе в творчості нового покоління творців.

Всіх не назвати, оскільки коло професійного спілкування і навчання професора В.Б. Кісіна не завершувалося стінами аудиторій Університету, а продовжувалося й поза ними: на знімальних кіно- і телемайданчиках, у фойє і залах Будинку кіно, навіть в кафе телецентру (НТКУ). Він вмів слухати і чути людину: був то студент, чи колега-викладач, колега-режисер. Дивовижним чином В. Кісін захоплював сутність проблеми людини і пропонував її вирішення.

Він бачив необхідність професійної, творчої комунікації фахівця, необхідність передачі досвіду, болісний пошук образних рішень, обдумування наукових понять і дефініцій. Так з'являлися нові обличчя на кафедрі режисури телебачення Київського театрального, що знаходилася під його орудою, запрошувалися до викладання дивовижні люди – фахівці різних сфер культури і мистецтва: актори, диктори, режисери, драматурги, оператори, продюсери, філологи, філософи, музиканти, звукорежисери.

І що найцікавіше, то були найкращі спеціалісти своєї справи. Так, за його покликом прийшло молоде покоління його вихованців, проторюючи стежину в незвідане в Київському національному університеті культури і мистецтв.

Переглядаючи роздуми В. Кісіна про театральну режисуру, про мистецьку спадщину театру «Березоль», адже за першою освітою Віктор Борисович театральний режисер, спостерігаємо як формується його ставлення до театру, а звідти й до інших видів мистецтв: кіно і телебачення, до роботи у професії, до самовдосконалення, як вищого ступеню усвідомлення цінності професійної діяльності та її впливовості на оточуюче середовище. «Найперше, – пише він, – це мрія про театр як про елітарний мистецький осередок, де

збирається світова класика і постійно твориться класика нова, як місце для рафінованих людей і форум, де ведуться пошуки і кристалізується нове мистецтво» [1, с. 186].

З такою уявою і ставленням до театру прийшов режисер Віктор Кісін до Храму мистецтв – Київського театрального, які проніс крізь все своє життя і прагнув втілити в методику виховання і підготовки студентів Університету культури і мистецтв.

То була друга настанова професора В.Кісіна наступним поколінням творців, адже виховання особистісних якостей важливе для формування життєвої позиції майбутнього режисера, його ставлення для життєвих явищ, творення культурного простору.

Високий дух високого мистецтва – театру – він приніс до мистецтва кіно і телебачення. Але, щось пішло не так!.. І подальші рядки роздумів Майстра розвінчують можливості художнього репродукування кіно і телебачення. «Ніколи кінотеатр не перестане бути «домом, де показують художні або халтурні фільми».

Ніколи телебачення не стане носієм авангардної та елітарної культури, не зможе воно стати і «зразком для всякої чесної людини», бо у природі його – всеїдність. Тільки театр і живий концерт можуть і сьогодні претендувати на представництво кристально чистого (культурного) мистецтва, бо ж тільки тут є абсолютний критерій правди та людської істини – пряме живе спілкування з глядачем, творення чуда разом з ним» [1, с.187].

Ці рядки написані в далеких 90-их, коли за плечима режисера В. Кісіна, вченого В. Кісіна, професора В. Кісіна був величезний досвід кіно-телевізійної освіти і виробництва, визначних відкриттів, творчих експериментів і знахідок, наукових напрацювань. Вже були створені фільми «Останній довід королів» (1983), «Без сенсацій» (1988), «Шамани Дархадської землі» (1991), «Зорі над горизонтом»... Тому так дивно читати і майже неможливо зрозуміти підстави для виникнення таких думок.

Список використаних джерел

1. Кісін В. Кілька необов'язкових штрихів до портретів Леся Курбаса та його учня Михайла Верхацького / Віктор Кісін // Михайло Верхацький. 100 : упор. М. Лабінський. – Київ: Проза, 2004. – 240 с..
2. Кісін В. Кілька необов'язкових штрихів до портретів Леся Курбаса та його учня Михайла Верхацького / Віктор Кісін // Український театр. – Київ : Мистецтво, 1997. – № 1. – С. 2–5.